

Henk Fuchs

GECONSOLIDEERDE JAARREKENING

1e druk

Noordhoff Uitgevers

SPD

Geconsolideerde jaarrekening

Geconsolideerde jaarrekening

Henk Fuchs

Eerste druk

Noordhoff Uitgevers Groningen/Houten

Opmaak binnenwerk: Zefier tekstverwerking, Breda
Ontwerp omslag: Dorèl en anderen, Groningen
Omslagbeeld: Khafizov Ivan Harisovich

Eventuele op- en aanmerkingen over deze of andere uitgaven kunt u richten aan:
Noordhoff Uitgevers bv, Afdeling Hoger Onderwijs, Antwoordnummer 13, 9700 VB
Groningen, e-mail: info@noordhoff.nl

0 1 2 3 4 5 / 13 12 11 10 09

© 2009 Noordhoff Uitgevers bv Groningen/Houten, The Netherlands.

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor zover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet 1912 dient men de daarvoor verschuldigde vergoedingen te voldoen aan Stichting Reprorecht (postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/reprorecht). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without the prior written permission of the publisher.

ISBN (ebook) 978-90-01-84776-0
ISBN 978-90-01-77820-0
NUR 786

Woord vooraf

Geconsolideerde jaarrekening is het derde deel van de nieuwe driedelige serie, die bestemd is voor studenten die zich voorbereiden op het vak bedrijfsadministratie bij het SPD-examen.

De driedelige serie bestaat uit

- deel 1: Jaarrekening.
- deel 2: Fiscale jaarrekening.
- deel 3: Geconsolideerde jaarrekening.

Elk deel in de nieuwe serie bevat precies de stof die in de overeenkomstige zitting – te beginnen najaar 2009 – op basis van het nieuwe examenprogramma wordt geëxamineerd.

In *Geconsolideerde jaarrekening* komt aan de orde in hoofdstuk

1	Inleiding en algemene begrippen.
2 en 3	De techniek van de integrale consolidatie bij een 100%-belang en bij een derdenbelang.
4 en 5	De waarderingsmethoden voor deelnemingen.
6 t/m 10	Correctieboekingen in verband met intercompany-profits bij downstream-sales, upstream-sales en sidestream-sales.
11	Nadere bijzonderheden over consolidatie.
12	Het geconsolideerde kasstroomoverzicht.
13	Het overzicht totaalresultaat rechtspersoon.
14	De zelfstandige filiaalboekhouding.

Een uitgebreide inhoudsopgave treft u aan na het 'Woord vooraf'.

Kenmerken van dit tekstboek zijn:

- Korte theoretische uiteenzettingen.
- Veel voorbeelden.
- Trefwoorden in de marge.
- Per hoofdstuk een samenvatting en een zelftoets.
- Uitwerkingen van de zelftoetsen achter in het boek.
- Register met vaktermen achter in het boek.

Door dit alles heb ik getracht het tekstboek geschikt te maken voor zelfstudie.

Aan het eind van elke paragraaf ziet u in de marge welke opgaven precies aansluiten op de in die paragraaf besproken stof. De opgaven zijn gebundeld in de uitgave *Geconsolideerde jaarrekening, Opgaven- en werkboek* op A-4 formaat met multoperforatie. Door gebruik te maken van de toegevoegde werkbladen kan het tempo bij het uitwerken van de opgaven worden verhoogd, terwijl ook een geordend geheel van uitwerkingen ontstaat. Bij het opgaven- en werkboek verschijnt ook *Geconsolideerde jaarrekening, Uitwerkingen*.

De kopij van het tekstboek is doorgelezen door Wim Amesz, docent bij Hogeschool Markus Verbeek Preahop. Ik ben hem bijzonder erkentelijk voor zijn meedenken en zijn commentaar.

Opmerkingen over de inhoud van deze uitgave die kunnen leiden tot verbeteringen in een volgende druk, zal ik in dank ontvangen.

Mag ik u daarom vragen uw op- en aanmerkingen door te geven aan de uitgever?

Het adres is:

Noordhoff Uitgevers bv,
Afdeling Hoger Onderwijs,
Antwoordnummer 13, 9700 VB Groningen.

E-mail kunt u richten aan:

info@noordhoff.nl

Ook rechtstreeks contact met mij stel ik op prijs. Daartoe mijn e-mailadres: scripta@telenet.be

Breda, zomer 2009

Henk Fuchs

Inhoud

- 1 Geconsolideerde jaarrekening 1**
  - 1.1 Verbonden ondernemingen 1
  - 1.2 Samenvattende berichtgeving door middel van geconsolideerde jaarrekening 4
    - Samenvatting 10
    - Zelftoets 12

- 2 Consolidatie bij 100%-belang 13**
  - 2.1 Administratieve voorwaarden voor consolidatie 13
  - 2.2 De techniek van de integrale consolidatie 15
  - 2.3 De waardering van een deelneming volgens de vermogensmutatiemethode 20
    - Samenvatting 30
    - Zelftoets 32

- 3 Consolidatie bij derdenbelang 35**
  - 3.1 Integrale consolidatie bij derdenbelang 35
  - 3.2 Goodwill 42
    - Samenvatting 48
    - Zelftoets 50

- 4 Waardering van deelnemingen volgens vermogensmutatiemethode 53**
  - 4.1 Waarderingsmethoden voor deelnemingen 53
  - 4.2 Waardering van deelnemingen volgens vermogensmutatiemethode – eerste boekwaarde: netto-vermogenswaarde 55
  - 4.3 Waardering van deelnemingen volgens vermogensmutatiemethode – eerste boekwaarde: zichtbare intrinsieke waarde 58
  - 4.4 Vermogensmutatiemethode en IFRS 65
    - Samenvatting 66
    - Zelftoets 68

- 5 Waardering van deelnemingen op verkrijgingsprijs en actuele waarde 71**
  - 5.1 Waardering van deelnemingen op verkrijgingsprijs 71
  - 5.2 Waardering van deelnemingen op actuele waarde 81
    - Samenvatting 86
    - Zelftoets 87

- 6 Consolidatie bij downstream-sales – waardering deelneming volgens vermogensmutatiemethode 91**
  - 6.1 Intercompany-transacties 91
  - 6.2 Correctieboekingen in verband met intercompany-profits en downstream-sales bij waardering van de deelneming volgens de vermogensmutatiemethode – eerste jaar 94
  - 6.3 Correctieboekingen in verband met intercompany-profits en downstream-sales bij waardering van de deelneming volgens de vermogensmutatiemethode – tweede jaar 104
    - Samenvatting 112
    - Zelftoets 113

- 7 Consolidatie bij downstream-sales – waardering deelneming op verkrijgingsprijs 115**
  - 7.1 Correctieboekingen in verband met intercompany-profits en downstream-sales bij waardering van de deelneming op verkrijgingsprijs – eerste jaar 115
  - 7.2 Correctieboekingen in verband met intercompany-profits en downstream-sales bij waardering van de deelneming op verkrijgingsprijs – tweede jaar 123
    - Samenvatting 130
    - Zelftoets 131

- 8 Consolidatie bij upstream-sales – waardering deelneming volgens vermogensmutatiemethode 133**
  - 8.1 Correctieboekingen in verband met intercompany-profits en upstream-sales bij waardering van de deelneming volgens de vermogensmutatiemethode – eerste jaar 133
  - 8.2 Correctieboekingen in verband met intercompany-profits en upstream-sales bij waardering van de deelneming volgens de vermogensmutatiemethode – tweede jaar 142
    - Samenvatting 150
    - Zelftoets 151

- 9 Consolidatie bij upstream-sales – waardering deelneming op verkrijgingsprijs 153**
  - 9.1 Correctieboekingen in verband met intercompany-profits en upstream-sales bij waardering van de deelneming op verkrijgingsprijs – eerste jaar 153
  - 9.2 Correctieboekingen in verband met intercompany-profits en upstream-sales bij waardering van de deelneming op verkrijgingsprijs – tweede jaar 159
    - Samenvatting 165
    - Zelftoets 166

- 10 Sidestream-sales en combinaties van downstream-, sidestream- en upstream-sales 167**
  - 10.1 Sidestream-sales 167
  - 10.2 Combinaties van downstream-, sidestream- en upstream-sales 177
    - Samenvatting 188
    - Zelftoets 192

11	Nadere bijzonderheden over consolidatie	193
11.1	Consolidatie van buitenlandse deelnemingen	193
11.2	De techniek van de proportionele consolidatie	200
	Samenvatting	206
	Zelftoets	207
12	Geconsolideerd kasstroomoverzicht	209
12.1	Algemeen	209
12.2	Consolidatie van kasstroomoverzichten bij een derdenbelang	211
12.3	Het kasstroomoverzicht en de geconsolideerde deelneming die in het verslagjaar is verworven	223
12.4	Enkele bijzonderheden	227
	Samenvatting	228
	Zelftoets	229
13	Overzicht totaalresultaat rechtspersoon	233
13.1	Algemeen	233
13.2	Overzicht totaalresultaat rechtspersoon – drie presentatiewijzen	235
13.3	Recycleposten	241
	Samenvatting	244
	Zelftoets	245
14	Zelfstandige filiaalboekhouding	247
14.1	Algemeen	247
14.2	Verbanden tussen de zelfstandige boekhoudingen	248
14.3	Combineren van balansen en winst-en-verliesrekeningen van hoofdkantoor en filialen	255
	Samenvatting	261
	Zelftoets	263
	Uitwerkingen zelftoetsen	265
	Register	305

Geconsolideerde jaarrekening

1

- 1.1 Verbonden ondernemingen
- 1.2 Samenvattende berichtgeving door middel van geconsolideerde jaarrekening

■ ■ ■ 1.1 Verbonden ondernemingen

Verbonden ondernemingen

In het kader van financieel-economische relaties die ondernemingen onderling kunnen hebben – we spreken in dit verband wel over *verbonden ondernemingen* – zijn de volgende vier begrippen van belang:

- deelneming;
- dochtermaatschappij;
- groepsmaatschappij;
- overheerste rechtspersoon.

De volgende omschrijvingen van de eerste drie begrippen steunen op de huidige wettelijke bepalingen, zoals opgenomen in Titel 1 Boek 2 BW (artikel 24a, 24b en 24c).

Wij volstaan op dit moment met het aangeven van de belangrijkste kenmerken van de vier begrippen. Met de behandeling van de diverse onderwerpen in de volgende hoofdstukken krijgen de begrippen geleidelijk meer inhoud.

Eenvoudigheidshalve gaan we bij de omschrijvingen uit van de veronderstelling dat de onderlinge relaties betrekking hebben op ondernemingen in de nv- of bv-vorm.

Deelneming

Deelneming

Een nv/bv heeft een *deelneming* in een andere nv/bv, indien wordt voldaan aan de volgende drie voorwaarden:

- 1 er moet sprake zijn van *kapitaalverschaffing voor eigen rekening*;
- 2 deze kapitaalverschaffing dient om een *duurzame band* aan te gaan;
- 3 de kapitaalverschaffing en de duurzame band worden aangehouden voor de *eigen werkzaamheid*.

Het bestaan van een deelneming wordt wettelijk *vermoed* bij een kapitaalverschaffing van ten minste 20% van het geplaatste aandelenkapitaal. Er wordt dan uitgegaan van de veronderstelling dat de deelnemende vennootschap *invloed van betekenis* heeft op het zakelijke en financiële beleid van de vennootschap waarin wordt deelgenomen.

Dochtermaatschappij

Dochtermaatschappij

Een nv/bv wordt beschouwd als *dochtermaatschappij*, als een andere nv/bv:

- meer dan de helft van de stemrechten in de algemene vergadering van aandeelhouders kan uitoefenen, al dan niet krachtens een afgesloten overeenkomst met andere stemgerechtigden, óf
- meer dan de helft van de bestuurders of van de commissarissen kan benoemen of ontslaan, al dan niet krachtens een afgesloten overeenkomst met andere stemgerechtigden en dit zelfs kan indien *alle* stemgerechtigden stemmen. Een nevenis hierbij is dat de nv/bv die dit recht kan uitoefenen, aandeelhouder moet zijn.

Hiermee is dus de *zeggenschap* bepalend voor de vraag of sprake is van een dochtermaatschappij en niet *de omvang van de kapitaalverschaffing*.

In deze situatie wordt verondersteld dat de deelnemende vennootschap (moedermaatschappij) *beslissende invloed* heeft op het zakelijke en financiële beleid van de vennootschap waarin wordt deelgenomen (dochtermaatschappij).

Groepsmaatschappij

Groepsmaatschappij

Een nv/bv wordt aangeduid als *groepsmaatschappij*, als deze samen met een andere nv/bv in een groep is verbonden. Om in dit verband te kunnen spreken van een groep, moet worden voldaan aan de volgende voorwaarden:

- 1 er moet sprake zijn van een *economische eenheid*;
- 2 de in de economische eenheid opererende vennootschappen moeten *organisatorisch verbonden zijn*.

De onder 2 bedoelde organisatorische band kan onder meer aanwezig worden geacht, wanneer sprake is van een gemeenschappelijk beleid. De leidende onderneming (hoofd van de groep) heeft dan *beslissende zeggenschap* in dat beleid en heeft dus de *centrale leiding*.

Overheerste rechtspersoon

Dit vierde begrip is in 2005 bij de herziening van Titel 9 boek 2 BW in de wet opgenomen. Een overheerste rechtspersoon is een rechtspersoon waarop overheersende zeggenschap kan worden uitgeoefend zonder dat een formele zeggenschapsstructuur bestaat (zgn. *special purpose entity*).

Special purpose entity

Het begrip sluit nauw aan bij het begrip dochtermaatschappij (beslissende invloed) en het begrip groepsmaatschappij (centrale leiding).

De overheerste rechtspersoon is in de wet opgenomen om ervoor te zorgen dat special purpose entities die feitelijk als groepsmaatschappij kunnen worden aangeduid, worden opgenomen in de consolidatiekring (zie paragraaf 1.2).

Opmerkingen

1 Wanneer een nv/bv (of meer algemeen: een rechtspersoon waarvoor Titel 1 Boek 2 BW geldt) een deelneming heeft in een nv/bv, spreken we van een deelneming in een *kapitaalvennootschap*.

**Kapitaal-
vennootschap**

De deelneming kan ook betrekking hebben op een vennootschap onder firma of een commanditaire vennootschap. In dat geval wordt gesproken over een deelneming in een *personenvennootschap*. Ook een dochtermaatschappij resp. een groepsmaatschappij kan een personenvennootschap zijn.

**Personen-
vennootschap**

Bij onze verdere behandeling blijft de personenvennootschap buiten beschouwing.

2 Wanneer een in Nederland gevestigde onderneming bij het opstellen van de jaarrekening de Nederlandse wet- en regelgeving (wetgeving + Richtlijnen van de Raad voor de Jaarverslaggeving) toepast, spreken we over het toepassen van *Dutch GAAP* (GAAP = General Accepted Accounting Principles).

Dutch GAAP

■ ■ IFRS-begrippen

De International Accounting Standards Board (IASB) werkt in haar International Financial Reporting Standards (IFRS) ten aanzien van *verbonden ondernemingen* met de volgende begrippen:

- *Subsidiaries*

Wanneer de deelnemende rechtspersoon *beslissende invloed* heeft op het zakelijke en financiële beleid van de rechtspersoon waarin zij deelneemt (= power to control), is de laatste rechtspersoon een subsidiary. Het begrip sluit dicht aan op ons begrip *dochtermaatschappij* en vooral op ons begrip *groepsmaatschappij*.

- *Associates*

In dit geval heeft de deelnemende rechtspersoon *invloed van betekenis* op het zakelijke en financiële beleid van de rechtspersoon waarin zij deelneemt. Laatstbedoelde rechtspersoon is dan een associated company. Het begrip lijkt veel op ons begrip *deelneming*.

- *Financial assets*

In dit geval is in feite geen sprake van verbonden ondernemingen. We moeten hier denken aan een onderneming die onder haar financiële activa aandelen in een nv/bv heeft, waarin zij geen invloed van betekenis heeft, laat staan een beslissende invloed.

Opgave 1.1

■ ■ ■ 1.2 Samenvattende berichtgeving door middel van geconsolideerde jaarrekening

■ ■ Waarom consolidatie?

Door het fenomeen van de verbonden ondernemingen ontstaat in bepaalde gevallen het vraagstuk van de samenvattende berichtgeving over het geheel. Een van de middelen hiertoe is de geconsolideerde jaarrekening.

Geconsolideerde jaarrekening

Artikel 2: 405 BW vermeldt over de *geconsolideerde jaarrekening* het volgende:

- 'Een geconsolideerde jaarrekening is de jaarrekening waarin de activa, passiva, baten en lasten van de rechtspersonen en vennootschappen die een groep of groepsdeel vormen en andere in de consolidatie meegenomen rechtspersonen en vennootschappen, als één geheel worden opgenomen.' (lid 1)
- 'De geconsolideerde jaarrekening moet overeenkomstig artikel 362 lid 1 inzicht geven betreffende het geheel van de in de consolidatie opgenomen rechtspersonen en vennootschappen.' (lid 2)

In de geconsolideerde jaarrekening moeten we de onderlinge leveringen elimineren, en ook de winst op onderlinge leveringen die nog niet hebben geleid tot verkopen aan derden. Ook de onderlinge financiële betrekkingen tussen de leden van de groep moeten we elimineren. Vergelijkbaar met de hier bedoelde eliminaties zijn die welke we tegenkwamen bij de bespreking van de fiscale eenheid in *Fiscale jaarrekening*, het tweede deel in deze serie. Nadat we deze eliminaties hebben aangebracht, geeft de geconsolideerde *winst-en-verliesrekening* uitsluitend de verkopen aan *derden* en de daarop gerealiseerde winst, terwijl uit de geconsolideerde *balans* de positie van de groep tegenover *derden* blijkt.

Om de economische betekenis van de geconsolideerde jaarrekening te begrijpen, bekijken we nog eens de tekst van artikel 2: 362 BW (lid 1 t/m 3) aan het begin van paragraaf 14.2 in *Jaarrekening*, het eerste deel in deze serie.

Als hoofdeisen te stellen aan de externe jaarrekening lezen we daar, dat:

- 'De jaarrekening geeft volgens normen die in het maatschappelijk verkeer als aanvaardbaar worden beschouwd een zodanig inzicht dat een verantwoord oordeel kan worden gevormd omtrent het vermogen en het resultaat, alsmede voor zover de aard van een jaarrekening dat toelaat, omtrent de solvabiliteit en de liquiditeit van de rechtspersoon. ....' (lid 1)
- 'De balans met de toelichting geeft getrouw, duidelijk en stelselmatig de grootte van het vermogen en zijn samenstelling in actief- en passiefposten op het einde van het boekjaar weer. ....' (lid 2)
- 'De winst-en-verliesrekening met de toelichting geeft getrouw, duidelijk en stelselmatig de grootte van het resultaat van het boekjaar en zijn afleiding uit de posten van baten en lasten weer.' (lid 3)

Het is duidelijk dat aan deze eisen gesteld aan de *groep* voor het grootste deel beter kan worden voldaan met behulp van een *geconsolideerde* jaarrekening dan met de *enkelvoudige* (= vennootschappelijke) jaarrekening van de moedermaatschappij.

Zelfs bij toepassing van de vermogensmutatiemethode (waarover meer in de volgende hoofdstukken) is op

- de enkelvoudige balans van de moedermaatschappij het belang in alle bezittingen en schulden van de groepsmaatschappijen samengebondeld tot één post 'Deelnemingen';
- de enkelvoudige winst-en-verliesrekening van de moedermaatschappij het aandeel in de resultaten van de groepsmaatschappijen samengebondeld tot één post 'Aandeel resultaat deelnemingen'.

Voor wat betreft het inzicht in de *solvabiliteit* laat de geconsolideerde jaarrekening geen verbetering zien ten opzichte van de enkelvoudige jaarrekening van de moedermaatschappij. Integendeel, meestal zal de solvabiliteit (gemeten aan de hand van de verhouding Eigen vermogen : Vreemd vermogen) op basis van de geconsolideerde balans slechter zijn dan die op basis van de enkelvoudige balans van de moedermaatschappij.

Dit komt doordat op de geconsolideerde balans – bij toepassing van de vermogensmutatiemethode – het eigen vermogen gelijk is aan dat van de moedermaatschappij, terwijl het vreemd vermogen gelijk is aan dat van de moedermaatschappij + alle overige groepsmaatschappijen.

Ook kan niet worden gesteld dat aan de hand van de geconsolideerde jaarrekening een beter inzicht in de *liquiditeit* (bijvoorbeeld gemeten met de current ratio) ontstaat dan aan de hand van de enkelvoudige jaarrekening van de moedermaatschappij. Dit is namelijk sterk afhankelijk van de balansverhoudingen van de groepsmaatschappijen die worden 'meegenomen' in de consolidatie.

■ ■ Wanneer consolidatie?

De vraag die we nog niet hebben beantwoord, is wanneer nu voor verbonden ondernemingen een geconsolideerde jaarrekening moet worden opgesteld. Hiervoor staan we stil bij artikel 2: 406 lid 1 en 2 BW:

- 'De rechtspersoon die, alleen of samen met een andere groepsmaatschappij, aan het hoofd staat van zijn groep, stelt een geconsolideerde jaarrekening op, waarin opgenomen de eigen financiële gegevens met die van zijn dochtermaatschappijen in de groep, andere groepsmaatschappijen en andere rechtspersonen waarop hij een overheersende zeggenschap kan uitoefenen of waarover hij de centrale leiding heeft.' (lid 1)
- 'Een rechtspersoon waarop lid 1 niet van toepassing is, maar die in zijn groep een of meer dochtermaatschappijen heeft of andere rechtspersonen waarop hij een overheersende zeggenschap kan uitoefenen of waarover hij de centrale leiding heeft, stelt een geconsolideerde jaarrekening op. Deze omvat de financiële gegevens van het groepsdeel, bestaande uit de rechtspersoon, zijn dochtermaatschappijen in de groep, andere groepsmaatschappijen die onder de rechtspersoon vallen en andere rechtspersonen waarop hij een overheersende zeggenschap kan uitoefenen of waarover hij de centrale leiding heeft.' (lid 2)

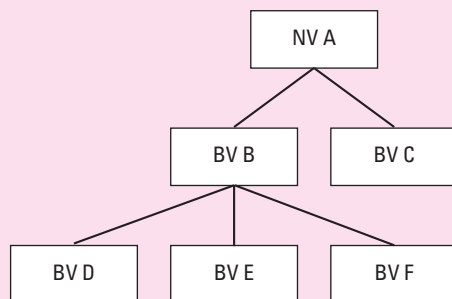
Uit bovenstaande wettekst kunnen we afleiden dat geconsolideerd worden:

- dochtermaatschappijen die tevens groepsmaatschappij zijn;
- andere groepsmaatschappijen.

Dochtermaatschappijen die geen groepsmaatschappij zijn, worden dus *niet* geconsolideerd. Anderzijds moeten ondernemingen waarin geen kapitaalparticipatie bestaat, wel worden meegeconsolideerd als ze groepsmaatschappij of overheerste rechtspersoon zijn.

Het onderscheid tussen de hiervóór vermelde tekst van lid 1 en lid 2 lichten we toe met de volgende figuur:

Verbonden ondernemingen – wel of geen consolidatie?

We nemen aan dat BV D, BV E en BV F dochtermaatschappij zijn van BV B, dat BV B t/m BV F allemaal dochtermaatschappij zijn van NV A en dat alle bv's tevens – samen met NV A – groepsmaatschappij zijn.

Op grond van artikel 2: 406 lid 1 BW moet NV A, die aan het hoofd staat van de groep, in principe een geconsolideerde jaarrekening samenstellen van de eigen financiële gegevens en de financiële gegevens van alle bv's.

Op grond van artikel 2: 406 lid 2 BW moet ook BV B – die in zijn groep drie dochtermaatschappijen heeft – een geconsolideerde jaarrekening samenstellen van de eigen financiële gegevens en de financiële gegevens van de bv's D, E en F. Artikel 2: 408 BW biedt echter de mogelijkheid deze consolidatie achterwege te laten en de geconsolideerde jaarrekening van NV A daarvoor in de plaats te stellen. We spreken in dit verband over *vrijstelling van deelconsolidatie voor tussenholdings* (de tussenholding is hier BV B).

Vrijstelling van deelconsolidatie voor tussenholdings

De geconsolideerde jaarrekening (hiervóór die van NV A bijvoorbeeld) behoort tot de jaarrekening van NV A. De tekst van artikel 2 : 361 lid 1 BW geeft namelijk aan.

'Onder jaarrekening wordt verstaan: de enkelvoudige jaarrekening die bestaat uit de balans en de winst-en-verliesrekening met de toelichting, en de geconsolideerde jaarrekening indien de rechtspersoon een geconsolideerde jaarrekening opstelt.'

Bij het opstellen van de geconsolideerde jaarrekening gelden de bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW en uiteraard de voorschriften die we vinden in het 'Besluit waardering activa' en het 'Besluit modellen jaarrekening'.

Artikel 10 van het laatstgenoemde Besluit vermeldt het volgende:

- 'In een geconsolideerde jaarrekening mogen alle benamingen worden aangepast om het groepskarakter aan te geven'. (lid 1)
- 'In een geconsolideerde balans wordt het aandeel van derden in groepsmaatschappijen afzonderlijk als onderdeel van het groepsvermogen opgenomen. Overigens is onderverdeling van het eigen vermogen in een geconsolideerde jaarrekening niet vereist'. (lid 2)

- ‘In een geconsolideerde winst-en-verliesrekening wordt het aandeel van derden in het geconsolideerd resultaat na belastingen afzonderlijk gegeven; indien het gesplitst wordt gegeven, moet dit geschieden na het resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening na belastingen en na het buitengewone resultaat na belastingen.’ (lid 3)

In voorgaande wettekst valt op dat de onderverdeling van het eigen vermogen in een *geconsolideerde* jaarrekening niet vereist is.

Ten slotte wijzen we er op dat er enkele posten zijn die *uitsluitend* in de *geconsolideerde* jaarrekening voorkomen, zoals:

- het aandeel van derden in groepsmaatschappijen (een post *credit* op de geconsolideerde balans), en
- het winstaandeel van derden in het geconsolideerde resultaat na belastingen (een post *debet* op de geconsolideerde winst-en-verliesrekening).

In de volgende hoofdstukken komen we de zojuist genoemde posten heel vaak tegen.

De *beursgenoteerde* onderneming in Nederland die een geconsolideerde jaarrekening moet opstellen, dient dit te doen op basis van IFRS.

■ ■ Voorwaarden voor de toepassing van consolidatie

Hiervóór zagen we dat op grond van artikel 2: 406 lid 1 BW alle groepsmaatschappijen moeten worden meegeconsolideerd. Op deze regel bestaat een aantal uitzonderingen. Zo vermeldt artikel 2: 407 lid 1 BW:

‘De verplichting tot consolidatie geldt niet voor gegevens:

- van in de consolidatie te betrekken maatschappijen wier gezamenlijke betekenis te verwaarlozen is op het geheel,
- van in de consolidatie te betrekken maatschappijen waarvan de nodige gegevens slechts tegen onevenredige kosten of met grote vertraging te verkrijgen of te ramen zijn,
- van in de consolidatie te betrekken maatschappijen waarin het belang slechts wordt gehouden om het te vervreemden.’

Voor de vraag of een groepsmaatschappij in de consolidatie moet worden betrokken, is van belang of deze maatschappij onderworpen is aan de centrale leiding van het groepshoofd. In het algemeen kunnen we stellen dat dit bij dochtermaatschappijen het geval is.

In paragraaf 1.1 hebben we immers gezien dat voor het zijn van dochtermaatschappij als voorwaarde geldt dat de deelnemende vennootschap (moedermaatschappij) beslissende invloed heeft op het zakelijke en financiële beleid van de vennootschap waarin wordt deelgenomen. Die *beslissende invloed* wordt onder andere verondersteld aanwezig te zijn als de deelnemende vennootschap meer dan de helft van de stemrechten in de algemene vergadering van aandeelhouders van de vennootschap waarin wordt deelgenomen, kan uitoefenen.

Met de volgende voorbeelden laten we zien hoe we kunnen vaststellen of ‘meer dan de helft van de stemrechten’ aanwezig is. Tevens laten we zien hoe we het bij het consolidatieproces *als zodanig* in aanmerking te nemen *financiële belang* kunnen bepalen.

Belissende invloed

Financieel belang

■ Voorbeeld 1.1

NV A heeft een 70%-belang in BV B en BV B heeft een 60%-belang in BV C.

Gevraagd

- 1 Bereken de zeggenschap (in een percentage) die NV A heeft in:
  - a BV B;
  - b BV C.

Uitwerking

- 1
  - a Het zeggenschapspercentage van NV A in BV B is 70%.
  - b Door het meerderheidsbelang van NV A in BV B beheerst NV A 60% van de zeggenschap in BV C.

Beide bv's zijn dus dochtermaatschappij van NV A.

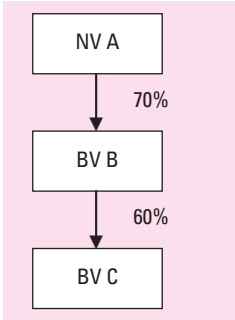
Op grond van de bij 1 gevraagde percentages en het feit dat zowel BV B als BV C deel uitmaakt van de groep waarin NV A aan het hoofd staat, wordt voor de drie vennootschappen een geconsolideerde jaarrekening opgesteld.

Gevraagd

- 2 Bereken het bij de consolidatie in aanmerking te nemen financiële belang (in een percentage) dat NV A heeft in:
  - a BV B;
  - b BV C.

Uitwerking

- 2 Het bij de consolidatie in aanmerking te nemen financiële belang van NV A in:
  - a BV B = 70%;
  - b BV C = 70% van 60% = 42%.

■ Voorbeeld 1.2

NV A heeft een 70%-belang in BV B en een 14%-belang in BV C. BV B heeft een 40%-belang in BV C.

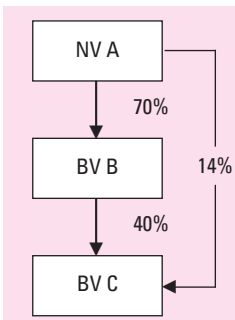
Gevraagd

- 1 Bereken de zeggenschap (in een percentage) die NV A heeft in:
  - a BV B;
  - b BV C.

Uitwerking

- 1
  - a Het zeggenschapspercentage van NV A in BV B is 70%.
  - b Door het meerderheidsbelang van NV A in BV B beheerst NV A 40% van de zeggenschap in BV C. Samen met het rechtstreekse belang van 14% van NV A in BV C komt NV A op een zeggenschapspercentage in BV C van $40\% + 14\% = 54\%$.

Beide bv's zijn dus dochtermaatschappij van NV A.

Op grond van de bij 1 gevraagde percentages en het feit dat zowel BV B als BV C deel uitmaakt van de groep waarin NV A aan het hoofd staat, wordt voor de drie vennootschappen een geconsolideerde jaarrekening opgesteld.

Gevraagd

2 Bereken het bij de consolidatie in aanmerking te nemen financiële belang (in een percentage) dat NV A heeft in:

- a BV B;
- b BV C.

Uitwerking

2 Het bij de consolidatie in aanmerking te nemen financiële belang van NV A in:

- a BV B = 70%;
- b BV C = 14% (direct) + 70% van 40% (indirect) = 42%.

Opmerkingen

1 De in de voorbeelden 1.1 en 1.2 voor NV A berekende percentages zijn:

Percentages NV A				
Dochtermaatschappij	Zeggenschap (in %)		Financieel belang (in %)	
	Voorbeeld 1.1	Voorbeeld 1.2	Voorbeeld 1.1	Voorbeeld 1.2
BV B	70%	70%	70%	70%
BV C	60%	54%	42%	42%

2 Het totaal van alle ondernemingen die bij de consolidatie worden betrokken, noemen we de *consolidatiekring*.

Consolidatiekring
Opgaven 1.2 – 1.4

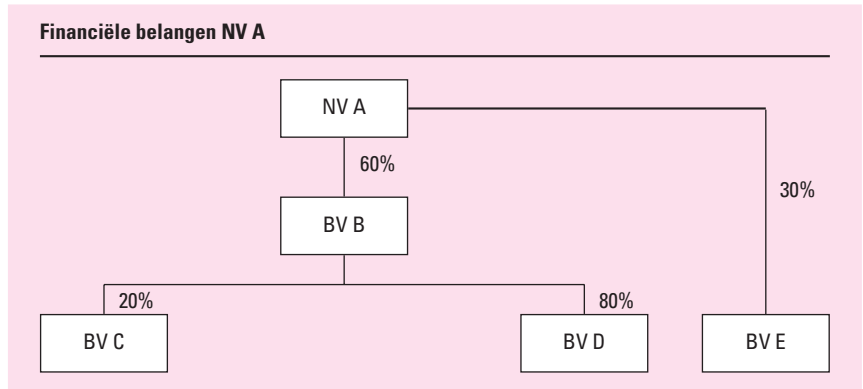
■ ■ ■ Samenvatting hoofdstuk 1

- In het kader van ‘verbonden ondernemingen’ zijn vier begrippen van belang:
  - Deelneming
Er is sprake van een deelneming als wordt voldaan aan de volgende drie voorwaarden:
    - 1 er moet sprake zijn van kapitaalverschaffing;
    - 2 deze kapitaalverschaffing dient om een duurzame band aan te gaan;
    - 3 de kapitaalverschaffing en de duurzame band worden aangehouden voor de eigen werkzaamheid.
  - Dochtermaatschappij
Er is sprake van een dochtermaatschappij als de deelnemende rechtspersoon/vennootschap:
    - meer dan de helft van de stemrechten in de algemene vergadering van aandeelhouders kan uitoefenen, al dan niet krachtens een afgesloten overeenkomst met andere stemgerechtigden, óf
    - meer dan de helft van de bestuurders of van de commissarissen kan benoemen of ontslaan, al dan niet krachtens een afgesloten overeenkomst met andere stemgerechtigden en dit zelfs kan indien alle stemgerechtigden stemmen. Een nevenis hierbij is dat de rechtspersoon die dit recht kan uitoefenen, aandeelhouder moet zijn.De deelnemende rechtspersoon/vennootschap is de moedermaatschappij.
  - Groepsmaatschappij
Een nv/bv wordt aangeduid als groepsmaatschappij als deze samen met een andere nv/bv in een groep is verbonden. Om in dit verband te kunnen spreken van een groep, moet worden voldaan aan de volgende voorwaarden:
    - 1 er moet sprake zijn van een economische eenheid;
    - 2 de in de economische eenheid opererende vennootschappen moeten organisatorisch zijn verbonden.Alle rechtspersoonvormen en vormen van vennootschappen kunnen deel uitmaken van een groep.
De onder 2 bedoelde organisatorische band kan onder meer aanwezig worden geacht, wanneer sprake is van een gemeenschappelijk beleid. De leidende onderneming (hoofd van de groep) heeft dan beslissende zeggenschap in dat beleid en heeft dus de centrale leiding.
  - Overheerste rechtspersoon
Een rechtspersoon die in de consolidatie moet worden betrokken omdat de moedermaatschappij daarin overheersende zeggenschap kan uitoefenen of waarover zij de centrale leiding heeft zonder dat sprake is van een formele zeggenschapsstructuur.
- Het totaal van de Nederlandse wet- en regelgeving wordt Dutch GAAP genoemd.
- In het kader van ‘verbonden ondernemingen’ hanteert de IASB de volgende begrippen:
  - Subsidiaries
Vergelijkbaar met ons begrip dochtermaatschappij/groepsmaatschappij.
  - Associates
Vergelijkbaar met ons begrip deelneming.
  - Financial assets
Hier is in feite geen sprake van ‘verbonden ondernemingen’. Het gaat hier om een nv/bv die onder haar financiële activa aandelen heeft in een nv/bv, zonder dat ze daarin enige invloed heeft.

- Een geconsolideerde jaarrekening is de jaarrekening waarin de activa, passiva, baten en lasten van de rechtspersonen en vennootschappen die een groep of groepsdeel vormen en andere in de consolidatie meegenomen rechtspersonen en vennootschappen, als één geheel worden opgenomen.

- Een tussenholding is een houdstermaatschappij waarvan de aandelen geheel of gedeeltelijk in handen zijn van een andere houdstermaatschappij en die dus niet staat aan het hoofd van de gehele groep maar wel aan het hoofd van een groepsdeel.
Onder bepaalde voorwaarden mag de geconsolideerde jaarrekening van de 'hoofd'houdstermaatschappij in de plaats worden gesteld van de geconsolideerde jaarrekening van de tussenholding.

- Voor de vraag of een groepsmaatschappij in de consolidatie moet worden betrokken, is van belang of deze maatschappij onderworpen is aan de centrale leiding van het groepshoofd. In het algemeen kunnen we stellen dat dit bij dochtermaatschappijen het geval is.
De vaststelling of een groepsmaatschappij al of niet dochtermaatschappij is, gebeurt op basis van het zeggenschaps criterium.

- De consolidatie van de te consolideren groepsmaatschappijen wordt uitgevoerd op basis van het kapitaals criterium.

■ ■ ■ Zelftoets hoofdstuk 1

De financiële belangen die NV A heeft in een viertal bv's kunnen als volgt worden weergegeven.

- a** Op welke van bovenstaande rechtspersonen is de kwalificatie 'moedermaatschappij' van toepassing?
- b** Op welke van bovenstaande rechtspersonen is de kwalificatie 'dochtermaatschappij' van toepassing, bekeken vanuit:
  - 1 NV A;
  - 2 BV B?
- c** Welke kwalificatie is uitsluitend op BV B van toepassing?
- d** Wordt bij het opstellen van de geconsolideerde jaarrekening door NV A ook BV E meegeconsolideerd?
- e** BV D oefent sterk afwijkende activiteiten uit in vergelijking tot NV A en de andere bv's.
Moet BV D bij het opstellen van de geconsolideerde jaarrekening door NV A worden meegeconsolideerd? Motiveer het antwoord.